

TYPOGRAFICKÝ TAHÁK V KOSTCE

Toto je základní manuál pro psaní členících znamének používaných v českém jazyce. Dále v manuálu naleznete pravidla i pro psaní dalších jevů, ve kterých se často chybuje.

Mezi interpunkční neboli členící znaménka patří: **tečka, čárka, dvojtečka, středník, otazník, vykřičník, tři tečky, pomlčka, závorky a uvozovky.**

Pro znaky platí různá pravidla.

1. Tečka, čárka, dvojtečka, středník, otazník, vykřičník:

- Tyto znaky se píší těsně za slovo. Za nimi následuje klasická mezera.
- Následuje-li více interpunkčních znamének za sebou, patří mezera za poslední z nich, např. **tel.:** +420 777 777 777.
- Končí-li věta výrazem s tečkou (např. zkratkou, řadovou číslovkou), píše se za tímto výrazem pouze jedna tečka, která má zároveň platnost tečky za větou.
- Před zkratkami **apod., atp., aj., atd.**, kterými se často ukončují výčty, se **nepíše** čárka. Příklad: V minulosti ve firmě proběhla školení na **Elasticsearch, Redis, Logstash aj.**
- U matematických výrazů se znaménka oddělují mezerou z obou stran, např. **4 : 2 = 2.**
- Sportovní výsledky se uvádí bez mezer. Příklad: Výsledek zápasu byl **1:0** pro RTsoft.

2. Závorky:

- Závorky se píší bez mezer těsně kolem textu, který uzavírají.
- Závorky mohou být (oblé, [hranaté], {složené}, <lomené>.

3. Lomítko:

- Při využití lomítka jako dělicího znaménka je zápis **bez mezer**, např. Kč/hod.
- Pro oddělení **dvou alternativ** se mezera **nekládá**, např. programátor/ka, tel./e-mail, a/nebo.
- Odděluje-li lomítko výrazy v rámci **výčtu elementů**, píše se před a za ním z důvodu přehlednosti mezera, např. Programovací jazyky: PHP / Javascript / React.js.

4. Uvozovky:

- Klasické české uvozovky se dle svého tvaru nazývají 99 66 („dolní a horní uvozovky“).
- Alternativně lze využít jednoduché 9 6 („dolní a horní uvozovky“).
- Znaky " " (double quotes) a ' ' (single quotes) se využívají jako programátorské uvozovky ve zdrojovém kódu.

- Uvozovky používáme pro zvýraznění některého z výrazů ve větě, či pro označení přímé řeči.
- Přímá řeč má interpunkci uvnitř uvozovek. Je-li ale v uvozovkách pouze jedno slovo, nachází se interpunkční znaménka vně uvozovek. Totéž platí i pro závorky, např. „Přímou řeč píšeme dovnitř ,uvozovek‘.”

5. Pomlčka

- Pomlčka je o něco delší čára než spojovník. Do textu se sází s mezerami i bez nich.
- Pokud pomlčka naznačuje přestávku v textu nebo nahrazuje čárku v souvětí, odděluje se **z obou stran mezerou**, např. RTsoft – Programování je náš život.
- Nejčastěji se však pomlčka využívá pro nahrazení výrazů **od, do, až nebo versus**.
  - o Pomlčka v tomto smyslu se píše **bez mezer**.
  - o Pomlčka se nesmí vyskytnout na začátku ani na konci řádku. Pokud by se tak stalo, musí se pomlčka na konci a začátku řádku nahradit slovním výrazem (od, do, až, versus).

Příklady:

    - Pracovní doba **9:00–17:00** hod.
    - Mezifiremní volejbalový zápas **RTsoft–PeoplePath** vyhrála na plné čáře firma RTsoft.
    - Jednatelé firmy uvízli na dálnici na trase **Praha–Plzeň**.
    - Teambuilding se bude konat v termínu **11.–12. prosince**.
  - o Platí, že pokud je ale alespoň jedna položka složena z více slov, může se psát pro lepší čitelnost pomlčka s mezerou před i za ní.
    - Teambuilding se bude konat v termínu **11. prosince – 12. prosince**.

6. Spojovník:

- Spojovník spojuje logicky související výrazy nebo části slova. Píše se vždy **bez mezer k daným slovům**.
- V češtině platí, že rozdělí-li se výraz v místě spojovníku, opakuje se znaménko i na dalším řádku.
- Na klávesnici se spojovník nachází tam, kde většina lidí hledá pomlčku.

Příklady: Chcete-li, není-li, Plzeň-Slovan, e-mail, on-line, e-shop.

7. Konce řádků:

- Základním pravidlem je neukončovat řádky jednoznakovými předložkami (**k, z, o, s, v, u**) a spojkami (**a, i**). Tyto jednoznakové výrazy se vždy musí přesunout na následující řádek. Příklad: Na recepci v prvním patře sedí vždy usměvavá Katka a Bára.
- V praxi řešíme tento problém pomocí pevné mezery (viz bod 8. Pevná mezera).

- Následující slova se navíc na konci řádků **nesmí** rozdělit v místě spojovníku: o-kolo, u-pravit, ná-držka, 155-m, 20-Kč, kni-hovna, se-kunda, s.-r.-o., 12.-7.-1982, Ing.-A.-Kopal.
- Obecně se doporučuje se rozdělování slov vyhnout tam, kde to není bezpodmínečně nutné.

8. Pevná (nezalomitelná) mezera:

- Pevná mezera se používá k tomu, aby nedošlo k oddělení výrazů, u kterých to není povoleno.
- Typicky se jedná o oddělení jednoznakových předložek a spojek na koncích řádků (viz bod 7. Konce řádků).
- Pevná mezera je od klasické mezery v podstatě nerozeznatelná. V místě jejího použití ale nedojde k zalomení řádku a celý výraz se přesune na další řádek.
- Pevnou mezeru je kromě již zmíněných jednoznakových předložek a spojek (**k, v, s, z, u, o, i, a**) potřeba využívat také v následujících případech:
  - o mezi číselnou hodnotou a její jednotkou (např. 10 km),
  - o při členění čísel (dělení tisíců, i za desetinnou čárkou) (např. 1 000 000,000 000),
  - o mezi značkou a číslem (např. § 138),
  - o ve zkratkách (např. RTsoft s. r. o.),
  - o mezi zkratkami titulu a jménem osoby (např. Ing. Bob Němeček).
  - o Další případy vkládání pevných mezer jsou k dohledání zde:
<https://www.pravopiscesky.cz/pevna-mezera-pra-1136-8302.html>
- Existuje několik způsobů, jak napsat pevnou mezeru.
  - o **MS Word**: kombinace kláves **CTRL + SHIFT + mezerník**, příp. **levý ALT + 0160**, příp. přes Vložení/Symbol/Speciální znaky
  - o **MS Excel**: levý ALT + 0160, příp. přes Vložení/Symbol/Speciální znaky
  - o **MS PowerPoint**: levý ALT + 0160
  - o **Operační systém MacOS**: kombinace kláves **ALT + mezerník**; pro širší pevnou mezeru kombinace kláves **ALT + SHIFT + mezerník**
  - o **HTML**: entita ` `

9. Zkratky:

- Zkratky čistě grafické jsou běžné zkratky vytvořené tak, že se vezme první písmeno slova nebo slov daného slovního spojení či charakteristická skupina písmen, pokud možno tak, aby zkratka končila souhláskou.
- Za takovými zkratkami se píše tečka následovaná mezerou, nebo jiným interpunkčním znaménkem, např. **p., mil., mld., tzn.**
- Skládá-li se zkratka z více písmen oddělených tečkou, píše se mezera za každou z nich,

např. **a. s.**, spol. s. r. o., ved. odd. (vedoucí oddělení).

- Za značkami (**cm, kg, ks**) se na rozdíl od zkratk **nepíše** tečka. Hodina je buď hod. (zkratka) nebo h (značka). Označení kvartálu Q se píše rovněž bez tečky (1. Q).
- **!!! Pozor:** Výraz „viz“ se píše vždy bez tečky. Nejedná se o zkratku, ale o rozkazovací tvar slovesa vidět. Tento tvar se pojí se 4. pádem (viz koho co – viz stránku 5, nikoli viz stránka 5).

10. Číslovky:

- Číslovky obecně:
  - o Trojice řádů **se oddělují v českém jazyce mezerou**, desetinná místa se oddělují čárkou, např. **3 000,50**.
  - o Za řadovými číslovkami se píše tečka, např. **1. místo** = první místo.
  - o Násobné číslovky píšeme dohromady, např. **20krát** (dvacetkrát).
  - o Při psaní čísel ve smyslu od do píšeme pomlčku (nikoliv spojovník) bez mezer, viz výše.
  - o Pozn. Ve sloupcích se čísla zarovnávají vpravo.
- Peněžní částky:
  - o V češtině píšeme měnu **za číslicemi**.
  - o Číslo a značku oddělujeme mezerou, např. **10 Kč**.
  - o Pokud mezi číslem a značkou mezeru není, čte se složený výraz jako přídavné jméno, např. **100Kč** = stokorunový.
  - o Trojice číselných řádů oddělujeme mezerou, ale při psaní peněžních částek v textech administrativní povahy lze skupiny tří číslic oddělit i tečkou, např. **1.000.000 Kč**.
  - o V běžném textu je u celých čísel uvádění pomlčky po desetinné čárce nadbytečné a nevhodné. Místo **500,- Kč** je doporučováno psát **500 Kč**.
  - o Jestliže se u částek uvádějí i desetinné hodnoty (např. Haléře, centy atp.), za celými částkami se píšou nuly, aby byl počet desetinných míst u jednotlivých částek shodný, např. **500,00 Kč**.
  - o Měnové jednotky se v textu buď vypisují slovem, nebo se využívají značky měn.
  - o Značky měn mohou být písmenné (Kč, Eur) nebo různě upravené (€ = euro, \$ = dolar, £ = libra).
  - o Mezinárodní třípísmenné kódy (CZK, EUR, USD, GBP apod.) se obvykle používají v bankovní praxi a v korespondenci se zahraničím.

- Euro:
  - Měna euro se píše s malým písmenem e na začátku a skloňuje se podle vzoru město (3 eura, 10 eur).
  - Možnosti psaní jsou: 1 euro, 1 **EUR**, 1 **€**, 1 **Eur**.
  - Pozn. Zkratka Eur je podle některých názorů ekvivalentem zkratky Kč (stejně jako EUR je ekvivalentem zkratky CZK). Tato zkratka však není žádným předpisem oficiálně zavedená, a není tedy jako zkratka měny právně závazná (na rozdíl od zkratky Kč, která jako zkratka měny česká koruna právně závazná je).

- Značky (jednotky, měny atd.) ve spojení s číselnými hodnotami:
  - Číslo a značka se umísťují na stejný řádek, např. 5 GB.
  - Značka se ve smyslu **podstatného jména odděluje od hodnoty mezerou**. Ve smyslu **přídavného jména** se ale značka píše **bez mezer**.
Příklad: **30 %** sleva (30 procent sleva), ale **30%** sleva (třicetiprocentní sleva).
    - Minus u **záporného čísla** se píše **bez mezer**, např.: -1000 Kč.
    - Minus v **matematických operacích** se odděluje **z obou stran mezerou**.

- Skloňování číslovek:
  - Do šedesáti pěti let → do 65 let (nikoliv do ~~65ti let~~, častá chyba).
  - Třicetiletý → 30letý.
  - Pětihodinový → 5hodinový.

- Data a časové údaje:
  - Letopočty se píší bez mezer.
  - V textu se uvádí datum ve formátu: **DD. MM. RRRR**, tj. části data s mezerami (1. 1. 2021).
  - V účetních záznamech apod. se uvádí datum s pomlčkami bez mezer a v obráceném pořadí: **RRRR-MM-DD**.
  - Čas se píše bez mezer ve formátu **HH:MM(:SS)** (16:30).

- Telefonní čísla:
  - Národní telefonní čísla se v ČR obvykle člení do trojčíslí, např. +420 723 589 621.
  - Jiné členění se používá tehdy, může-li usnadnit zapamatování čísla.
  - Telefonní číslo by mělo být v kompletním mezinárodním formátu s předvolbou.

- Každá země má vlastní způsob zapisování telefonních čísel. Pravidla psaní pro jednotlivé země je možné dohledat zde:
https://en.wikipedia.org/wiki/National_conventions_for_writing_telephone_numbers
- PSČ:
  - PSČ se v ČR člení na trojčíslí a dvojčíslí oddělené mezerou.
  - V ČR se PSČ skládá pouze z číslic. V ostatních zemích může PSČ obsahovat i písmena.
- Předvolby:
  - Telefonní předvolba začíná znakem „+“ nebo nulou, příp. pro mezinárodní hovory dvěma nulami.
  - Znak „+“ se celosvětově používá v mezinárodním formátu čísla a při volání se vždy musel nahradit takzvaným IDD prefixem, který závisel na zemi, z níž se volalo. V současnosti již ve většině zemí není nutné nahrazovat znak „+“ prefixem IDD, ale stačí zadat z klávesnice přímo znak „+“, který se při volbě čísla automaticky nahradí IDD prefixem.
- Anglické texty:
  - Psaní čísel:
    - Řády se v angličtině oddělují **čárkou**, desetinná čísla se píší s **tečkou**.
  - Psaní měn (euro, dolar, libra):
    - V angličtině se píše měna **před** číslice.

11. Výčet (odrážky a číslování):

- Výčet bývá většinou součástí věty, která začíná normálně velkým písmenem a po skončení výčtu končí tečkou. Výčet bývá uvozen dvojtečkou.
- Je jedno, zda se jedná výčet s použitím odrážek, čísel, nebo písmen.
- Obecně platí, že všechny body výčtu začínají stejným písmenem. Všechny řádky výčtu pak mají končit stejným interpunkčním znaménkem (a poslední tečkou).
- Pokud začneme vlastní výčet malým písmenem, končí většinou jednotlivé body výčtu čárkou a vše uzavírá tečka (lze i varianta bez čárek).
- Pokud chceme začínat výčet velkým písmenem, končí jednotlivé řádky tečkou – tento způsob ale není příliš vhodný, pokud se nejedná skutečně o samostatné věty.
- Je možno použít též kombinaci: malé písmeno na začátku bodů, středník na jejich konci a tečka na úplném konci. Tento způsob se užívá zejména při střídání větných a nevětných bodů.

12. Základní znaky (přehled):

#	POPIS	ZKRATKA	(L) ALT +
...	Výpustka (tři tečky)		0133
*	Hvězdička	(P) ALT + -	042
†	Křížek		0134
‡	Dvojitý křížek		0135
„	Počáteční uvozovky		0132
“	Koncové uvozovky		0147
,	Jednoduchá poč. uv.		0130
.	Jednoduchá konc. uv.		0145
-	Krátká pomlčka		0150
—	Dlouhá pomlčka		0151
~	Tilda (vlnovka)	(P) ALT + I	0126
©	Copyright		0169
®	Registered		0174
™	TradeMark		0153
@	Zavináč	(P) ALT + V	064
#	Mřížka	(P) ALT + X	035
%	Procenta	SHIFT + =	037
‰	Promile		0137
&	Ampersand	(P) ALT + C	038
ß	Ostré S	(P) ALT + §	0223
<	Menší než	(P) ALT + ,	060
>	Větší než	(P) ALT + .	062
\	Zpětné lomítko	(P) ALT + Q	092
[	Hranatá poč. závorka	(P) ALT + F	091
]	Hranatá konc. závorka	(P) ALT + G	093
{	Složená poč. závorka	(P) ALT + B	0123
}	Složená konc. závorka	(P) ALT + N	0125
«	Fr./Rus. poč. uvozovky		0171
»	Fr./Rus. konc. uvozovky		0187
‹	Fr./Rus. poč. jedn. uv.		0139
›	Fr./Rus. poč. konc. uv.		0155

#	POPIS	ZKRATKA	(L) ALT +
¤	Měna	(P) ALT + ~	0164
€	Euro	(P) ALT + E	0128
\$	Dolar	(P) ALT + Ů	036
¢	Cent		0162
£	Libra		0163
¥	Yen		0165
^	Strážka	(P) ALT + 3	094
•	Bod		0149
	Svislá linka	(P) ALT + W	0124
¡	Přerušená linka		0166
¬	Zápor		0172
±	Plus minus		0177
°	Stupně		0176
µ	Mikro		0181
§	Oddíl		0167
¶	Odstavec		0182
·	Middot		0183
¼	Zlomky – čtvrtina		0188
½	Zlomky – polovina		0189
¾	Zlomky – tři čtvrtiny		0190
÷	Dělení	(P) ALT + Ú	0247
×	Násobení	(P) ALT +)	0215
	Nezalomitelná mezera		0160

13. Problémová slova:

- Datum:

- Slovo datum se skloňuje podle vzoru „město“.
- Tedy:

1. pád	datum	data
2. pád	data	dat
3. pád	datu	datum
4. pád	datum	data
5. pád	datum	data
6. pád	datu	datech
7. pád	datem	daty

- Pravopisně správně jsou **data**, **nikoliv datumy**. Internetová jazyková příručka ale nově připouští i možnost datumy, a to tam, kde je třeba rozlišit počítačová a kalendářní data.
Příklad: V uložených **datech** se bude nejčastěji vyhledávat podle **datumů**.
- Pokud je ale použito slovo „datum“ samostatně v běžné komunikaci, tvary jako „datumy, datumů“ apod. se nepoužívají.

- Díky:

- Slovo díky znamená zásluhou. Mělo by se využívat pouze v případech, kdy je opravdu čemu děkovat.
Příklad: **Díky** novému informačnímu systému ušetří zákazník 3 % měsíčního obratu.
- V opačných případech se nahradí výrazy:
  - **kvůli**,
  - vlivem,
  - vinou,
  - následkem.
- Příklad: **Díky** **Následkem** epidemie Covid-19 zemřelo celosvětově více než 3 mil. lidí.

- Standardy × standarty:

- **Standardem** označujeme něco, co vyhovuje normám. Je to **standardní**. (Pomůcka: Anglicky se standardní píše také s písmenem d, tj. **standard**.)
- **Standarta** s písmenem t je jiné označení pro vlajku.

- **Na shledanou** (nikoli ~~nashledanou~~):
  - o Psáno zvlášť, podobně jako výrazy na viděnou a na slyšenou.
- **Výjimka** (nikoli ~~vyjimka~~):
  - o Správný tvar přídavného jména odvozeného je „**výjimečný**“.
- **Dceřiná** (nikoli ~~dceřinná~~):
  - o Koncovka slova není -ná, ale -iná, proto se tam píše pouze jedno písmeno n, např. dceřiná společnost.
- **Versus, vs.** (nikoli ~~vs [EN], verzus~~)
  - o Např. Zápas RTsoft versus PeoplePath, Martin vs. Tomáš.
  - o Neplést s anglickou verzí zápisu zkratky, která se píše bez tečky.
- **Dvěma, oběma** (nikoli ~~dvěmi, oběmi~~)
  - o Jedinou přípustnou variantou je v češtině tvar **dvěma a oběma**.
  - o U číslovek **dva** a **oba** se v českém jazyce zachovaly tvary tzv. dvojného čísla (duálu).
Příklad: Na projektu budeme disponovat oběma novými technologiemi.

Zdroje a zajímavé odkazy:

- <https://prirucka.ujc.cas.cz/>
- <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=130>
- <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=670>
- <http://svoboda.kvalitne.cz/Cestina.htm>
- <https://libornenutil.cz/pravni-text-cisla/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Typografick%C3%A9_rady
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravopisn%C3%A9_rady
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Euro#Euro_v_%C4%8Desk%C3%A9m_jazyce
- https://www.benes-michl.cz/data/folders/typographic_cheatsheet_1_1-f1.pdf
- <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-370303.htm>
- <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-370300.htm>
- <https://sites.google.com/site/xvinformatika/zpracovani-textu/typografie>
- <https://modry-petr.cz/wp-content/uploads/2015/10/Jak-spravne-psat.pdf>

Verze: 1.3, 19. října 2021